

Vissa organisationsfrågor i Försvarsmakten

Sammanfattning

I betänkandet behandlas nio motioner – med sammanlagt 16 yrkanden – som väckts under allmänna motionstiden i vilka det läggs förslag som rör Försvarsmaktens organisation i fred.

Flera motionsförslag berör Försvarsmaktens organisation på *västkusten*. Utskottet anser inte att riksdagens tidigare beslut om basering av helikoptrar på Säve bör omprövas. Någon ytterligare precisering från riksdagens sida av vilken verksamhet som bör bedrivas på Säve efter år 2003 behövs inte. Det bör ankomma på ansvariga myndigheter, inte på riksdagen, att besluta om var enskilda helikoptrar skall baseras för att kunna uppfylla kraven på beredskap, m.m. Om ytterligare en bas för fartygsförband upprättas genom att fartygsförband baseras permanent i Göteborg – även om den är av förhållandevis begränsad omfattning – medför det en organisationsstruktur som blir mindre rationell och kostnadseffektiv än den nu beslutade.

Utskottet förutsätter att Försvarsmaktens helikopterförband och sjöstridskrafter genom en återkommande övningsverksamhet i västerhavet, genom såväl nationella som internationella övningar, upprätthåller erforderlig kunskap om de särskilda förhållandena som råder längs västkusten.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta initiativet till en utredning syftande till att utlokalisera Försvarsmaktens verksamhet i *Stockholm* till förorterna. Utskottet bedömer att den nuvarande lokaliseringen av Försvarsmaktens högkvarter är ändamålsenlig. En flyttning av högkvarteret medför fördyringar som inte ger försvarseffekt, samt medför sannolikt även ett behov av nyinvesteringar. En alternativ användning av marken t.ex. för bostadsändamål är inte en fråga för riksdagen att ta ställning till. När det gäller kasernområdet vid Lidingövägen (f.d. Livgardets dragoners kasern) bedömer utskottet att denna behövs även för förläggning av förband t.ex. av beredskapsskäl eller i samband med statsceremoniell verksamhet.

Utskottet pekar på den stora betydelse och de gynnsamma förutsättningar till övningar och skarpskjutningar som finns på *Älvdalens skjutfält*. Det torde

finnas få platser i Europa som har liknande förutsättningar. Utskottet har inget att invända mot att t.ex. Älvdalens skjutfält får disponeras för främmande makt att t.ex. bedriva materielförsök eller övningar. Om det finns praktiska förutsättningar att låta främmande förband, t.ex. från Norge, öva på Älvdalens skjutfält – utöver det behov av skjutfältet som Försvarsmakten har – bör regeringen och Försvarsmakten bedöma.

Utskottet har tidigare med tillfredsställelse noterat att Sverige under senare år höjt sin profil när det gäller minröjning. Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum (SWEDEC) har inrättats i Eksjö, och där pågår materiel- och metodutveckling. Förmågan till minröjning prioriteras högt, liksom samverkan med andra länder härom, och betydande medel satsas årligen inom detta område. Utskottet ser därför för närvarande inte något behov av en ytterligare ambitionshöjning utifrån rent försvarspolitiska motiv. Utskottet är således inte berett att ta ställning till om verksamheten i Eksjö bör utvecklas på det sätt som den rapport vilken åberopas i en motion och som lämnats till regeringen. Regeringen får pröva detta och vid behov återkomma till riksdagen.

Det är angeläget att pröva en rad olika åtgärder som leder till att hemvärnets rekrytering främjas och dess numerär upprätthålls. Hemvärdet har stor betydelse eftersom det utgör huvuddelen av markstridskrafterna och har förmåga att verka med militära förband inom en rad olika konfliktnivåer utan att t.ex. behöva mobilisera andra krigsförband. Utskottet utesluter inte att Lapplandsjägargruppen (G 66) i Kiruna – liksom andra militärdistriktsenheter – kan få en roll om utbildningen för hemvärdets behov behöver utökas. Utskottet anser att riksdagen bör avvakta regeringens redovisning om de s.k. nationella skyddsstyrkorna – varav hemvärdet utgör huvuddelen – och deras utbildningsbehov.

Förutsättningarna för att upprätthålla en regional närvaro med allsidiga förband är begränsade. Inom markstridskrafterna är utbildningen inom vissa truppslag koncentrerad till ett fredsförband. Under stor del av utbildningstiden bedrivs verksamheten på låg taktisk nivå i direkt anslutning till regementena. Ingen – eller en mycket ringa – repetitionsutbildning kommer att genomföras. Inom marinstridskrafterna råder i stort motsvarande förhållanden. Endast i samband med de större slutövningarna kan utbildning bedrivas i allsidiga förband och då endast inom ett regionalt område. Med den organisationsstruktur som är fastlagd och den utbildningsvolym som verksamheten för närvarande omfattar – främst inom markstridskrafterna – finns inga realistiska förutsättningar att åstadkomma det som eftersträvas i motionen beträffande *regional närvaro och en integrerad verksamhet*.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Motionernas huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden	10
Västkusten.....	10
Stockholm	13
Älvdalen	14
Eksjö	15
Kiruna	16
Regional närvaro och integrerad verksamhet	17
Reservationer	19
1. Västkusten (punkt 1) (kd).....	19
2. Kiruna (punkt 5) (fp).....	21
3. Regional närvaro och integrerad verksamhet (punkt 6) (m).....	21
Särskilt yttrande	23
Västkusten (punkt 1) (v).....	23
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag	24
Motioner från allmänna motionstiden	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Västkusten

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fö208 yrkandena 9 och 10, 2000/01:Fö313 och 2000/01:Fö319.

Reservation 1 (kd)

2. Stockholm

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö316.

3. Älvdalen

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö311.

4. Eksjö

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö330.

5. Kiruna

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fö321 och 2000/01:Fö332.

Reservation 2 (fp)

6. Regional närvaro och integrerad verksamhet

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö325 yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (m)

Stockholm den 17 april 2001

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp) och Björn Leivik (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas nio motioner – med sammanlagt 16 yrkanden – som väckts under allmänna motionstiden i vilka det läggs förslag som rör Försvarmaktens organisation i fred.

Motionernas huvudsakliga innehåll

Västkusten

Beträffande helikopterförband baserat på Säve erinrar *Kristdemokraterna* i motion 2000/01:Fö208 (kd kommitté) att försvarskommittén i sitt betänkande 1999/2000:FöU2 s. 162 angav att tidpunkten 2003 nu inte ”behöver preciseras som en bortre gräns vad avser helikoptrar för Försvarmaktens eget behov på Säve. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.”

Utskottets beslut innebär enligt *Kristdemokraterna* att det även efter år 2003 skall finnas ett permanent helikopterförband baserat på Säve för sjöoperativ marin samverkan och för att tillgodose samhällets behov av mångsidigt användbara helikoptrar för olika räddningsinsatser.

Eftersom deras förmåga att verka i olika insatsgrupper skall öka måste bl.a. ubåtsjaktförmågan i saltvatten upprätthållas, vilket är den miljö som besättningarna måste tränas i för att kunna delta internationellt.

Kristdemokraterna anser att ett helikopterförband permanent skall baseras på Säve även efter år 2003. Ett väl fungerande räddningssamarbete (SCAN-SAR) i Skagerrak och Kattegatt med danska och norska helikopterförband samt ett alltmer fördjupat försvarssamarbete med Nato i PFF-sammanhang talar även för att Säve bör utvecklas till kompetenscentrum för internationell helikopterverksamhet (yrkande 1).

Med hänsyn till Sveriges maritima beroende och de krav som redan i fred ställs på övervakning och kontroll för att markera svenska intressen (visa flaggan) i Östersjön och Västerhavet, bör enligt *Kristdemokraterna* den marina förbandsvolymen och beredskapen upprätthållas på en nivå som säkerställer tidiga insatser i västerhavet med ytstridsfartyg.

Ur rekryteringssynpunkt och för att bevara och utveckla kompetens samt för att ge en balanserad fördelning av den svenska flottan längs vår långa kuststräcka anser *Kristdemokraterna* att en begränsad och permanent basering av fartygsförband bör ske i Göteborg. En permanent basering av två kustkorvetter typ Stockholm ger det marina taktiska konceptet bättre förutsättningar att utvecklas. Tolv ytstridsfartyg baserade i Östersjön och noll fartyg baserade i västerhavet är en alltför kraftig slagsida! Kompetensen i saltvattenförhållanden måste säkerställas (yrkande 2).

I motion 2000/01:Fö313 av *Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m)* erinras om att det i försvarsutskottets betänkande 1999/2000:FöU2 Det nya försvaret angavs: ”Utskottet anser att tidpunkten 2003 inte nu behöver preciseras som en bortre gräns när det gäller Försvarmaktens eget behov av helikoptrar på Säve.”

Denna gränsdragning när det gäller helikopterstyrkan på Säve har vållat huvudbry och skilda meningar om hur försvarsbeslutet skall tolkas.

Att enbart ha en räddningshelikopter på Säve räcker inte för att uppfylla den politiska viljan om att bevara förbandet på Säve intakt. Ett helikopterförband på Säve är nödvändigt.

Att Säveförbandet kan vara en resurs vid större katastrofer i västra Sverige visar händelser som diskoteksbranden på Hisingen, bränderna på fartygen Scandinavian Star och Prinsessan Ragnhild.

För att upprätthålla den militära närvaron vid västerhavet och den civila räddningstjänsten måste därför regleringsbrevet till Försvarmakten formuleras så tydligt att det undanröjer alla möjligheter till feltolkningar.

I motion 2000/01:Fö319 av *Inger René m.fl. (m)* framhålls att Göteborg har Nordens största hamn och är Sveriges näst största stad med strategiskt betydelsefulla industrier.

I denna region med över en miljon invånare har den militära närvaron stor betydelse inte minst med hänsyn till Sveriges maritima beroende och de krav som redan i fredstid ställs på marina stridskrafterns närvaro i våra omgivande havsområden.

Mot denna bakgrund bör de marina förbanden och den marina beredskapen upprätthållas på en sådan nivå att samtidiga insatser kan göras såväl längs västkusten som i Östersjön med fartygsförband i samverkan med helikoptrar och amfibieförband. För att utveckla den maritima kompetensen på västkusten bör en permanent basering av allsidiga marina förband ske i Göteborgsområdet.

Att öva/träna, verka nära eller i anslutning till den miljö där förbanden kommer att verka skapar kännedom om lokala förhållanden som erfarenhetsmässigt är värdefulla vid olika typer av insatser. Nyttan av militär närvaro på västkusten har också visat sig i samband med civila påfrestningar såsom sjöolyckor, bränder, översvämningar osv. Den militära närvaron har räddat åtskilliga människoliv och stora materiella värden. Detta gäller inte minst helikopterdivisionen på Säve som vid sidan av sina militära uppdrag blivit mer betydelsefull för den civila räddningstjänsten.

Försvarmakten skall enligt 1996 års försvarsbeslut bland annat ställa resurser till förfogande för att stödja samhället vid svåra påfrestningar i fred. Huvuduppgiften för de tunga helikoptrarna på Säve är sjöoperativa uppdrag som ubåtsjakt och havsövervakning samt transporter. Helikoptrarna avdelas därutöver för räddningstjänst med beredskap under flygövningstid eller för sjöbevakning.

Denna samverkan bör nu byggas ut till att omfatta såväl polisen som sjukvården och försvaret i Västra Götaland. Läkare bör ingå som ordinarie besätt-

ningsman i helikopter. Avtal bör formuleras mellan militära helikopterförband och civila sjukhus.

Räddningsinsatser är en betydelsefull uppgift för helikopterförbandens verksamhet. Huvuduppgiften för de tunga ubåtsjakthelikoptrarna är emellertid deltagande i sjöoperativa övningar tillsammans med marina förband syftande till att uppöva och utveckla förmågan att övervaka omgivande havsområden och hävda svensk integritet, att försvara landet. Med en basering i Göteborgsområdet kan de marina förbanden även delta i internationella övningar för att därmed upprätthålla och utveckla denna verksamhet.

Stockholm

I motion 2000/01:Fö316 av *Lars Ångström (mp)* anförs att det är ett skriande behov av ungdomsbostäder i centrala Stockholm. Det finns ingen anledning att Försvarsmakten skall besitta för vanliga bostadssökande människor mycket attraktiv mark inne i storstaden. Bara i Stockholms län har Försvarsmakten fastigheter vars bokförda värde överstiger 1,5 miljarder. Marknadpriset, speciellt på Försvarsmaktens fastigheter inne i Stockholms stad, torde vara många gånger högre än det bokförda värdet. En utredning bör ges i uppdrag att snabbt se över vilka av Försvarsmaktens verksamheter inne i Stockholm som kan utlokaliseras till Stockholms förorter. Så många som möjligt av Försvarsmaktens centralt belägna fastigheter i Stockholm bör i stället säljas till bostadsföretag med syftet att skapa så många ungdomsbostäder som möjligt (yrkande 1).

Trots tidigare riksdagsbeslut om att till exempel avveckla K 1 på Norrmalm i centrala Stockholm så har beslutet inte verkställts.

Försvarsmakten bör omgående se till att verkställa tidigare riksdagsbeslut om att avveckla K 1 på det attraktiva Norrmalm i Stockholms innerstad (yrkande 2).

Älvdalen

I motion 2000/01:Fö311 av *Runar Patriksson (fp)* framhålls att Älvdalens skjutfält, 53 000 ha i Dalarna, mitt i orörd natur utan att störa någon omgivning är en stor tillgång för svenska försvaret. Hit bör en stor del av övningsverksamheten förläggas, inte minst för frivilligorganisationer som behöver bra övningsområden. I Älvdalen finns allt både i väderhänseende och kuperad terräng. Stora avstånd för skjutning med långdistansvapen och terrängträning med motorfordon är perfekt och utan problem inom Älvdalens skjutfält. Förläggningar och andra byggnationer (kontor, garage m.m.) är i gott skick.

EU:s nya styrkor behöver samövas och här borde Älvdalen vara ett bra utbud till övningsområde från Sverige. Norge med behov av ett nytt övningsfält borde erbjudas möjligheter att använda Älvdalens skjutfält.

Eksjö

I motion 2000/01:Fö330 av *Carina Hägg och Martin Nilsson (s)* anføres att Eksjö och Nässjö kommuner samt Länsstyrelsen i Jönköpings län har samverkat och i samråd med SWEDEC tagit initiativ till att undersöka vilka synergier som kan tänkas uppstå med anledning av Swedecs etablering i Eksjö. En rapport ”Minröjningscentrum i Eksjö, Nationella och internationella synergier” har tagits fram och överlämnats till regeringen.

Att arbeta vidare med forskning och utbildning samt kunskapsutveckling i vid bemärkelse är viktigt för kvaliteten på insatserna och för att kunna använda de såväl personella som ekonomiska resurserna, som vi ställer till förfogande, så rätt som möjligt. Andra punkter som belyses i rapporten är metodutveckling, paraplyinstitutioner för minröjningsinsatser, utbildning, testcenter samt sjukvård och rehabilitering. Nu ligger ett grundläggande material som underlag för det framtida arbetet på bordet. Motionärerna ser i rapporten en inriktning att ta fasta på för att vidareutveckla den nuvarande verksamheten i Eksjö. I arbetet med rapporten har kontakter funnits med bl.a. institutioner och utbildare. Regeringen bör nu tydliggöra hur ett vidgat kompetensansvar för minröjning och dess humanitära konsekvenser skall utvecklas i Eksjö.

Kiruna

I motion 2000/01:Fö321 av *Siv Holma och Stig Eriksson (v)* framhålls att i den nordligaste militärdistriktsenheten ingår Kiruna som är beläget norr om polcirkeln och inom sitt område har alpin terräng. Genom riksdagens beslut den 29 mars 2000 om Det nya försvaret har bl.a. I 22 i Kiruna lagts ner. En av konsekvenserna av nedläggningarna är att hemvärdet får nya uppgifter.

En ny grundutbildning behöver inrättas i Kiruna för att trygga hemvärnets behov av nyrekrytering av personal i den nya försvarsorganisationen. Medelåldern inom hemvärdets Kirunabataljon är över 50 år och det finns därför akuta behov att nyrekrytering. Detta skulle kunna avhjälpas genom att en ny grundutbildning i Kiruna inrättades. Utbildningen skulle möjliggöra för Försvarsmakten att behålla den ovärderliga kompetens som finns inom området arktisk utbildning, alpin- och ödemarksutbildning.

En korttidsutbildningsplattform i form av ett Arctic C skulle kunna bli en resurs för hela totalförsvaret, både militärt och civilt, inom dessa områden. Den nya plattformen kan gå under arbetsnamnet Arctic C och organiseras under K 4 och ingå i ett av de nordligaste militärdistriktsenheterna. Den nya organisationen bör utbilda och organisera enheter för försvar av arktiska glesbygds- och ödemarksytor norr om polcirkeln. Specialenheter finns för särskilda uppgifter gällande flyktingmottagning, sjukvård, indikering av radioaktivt nedfall, sanering och brandbekämpning.

I motion 2000/01:Fö332 av *Kenth Skårvik (fp)* erinras om att lång tid innan det definitiva försvarsbeslutet togs i mars 2000 påtalade Folkpartiet liberalerna sin bristande förståelse för förslaget att lägga ner I 22 i Kiruna. Argumen-

ten var ju regementets läge i norr, regementets rykte som ett bra utbildningsställe samt regementets lätthet att i norr rekrytera officerare, vilket verkar vara svårare vid K 4. En stor del av landets nordligaste delar blev utan försvarsnärvaro, vilket får anses olämpligt inte minst ur folkförankringssynpunkt men framförallt ur försvarssynpunkt. Jägarutbildningens status i Kiruna har ju varit oomtvistad, som mycket bra och populär. Närheten till Barentsregionen med sina speciella bekymmer kan ju vålla problem med snabba behov av militärt ingripande och är ett starkt argument.

Motionären anser att en utredning snarast bör göras med inriktningen att inom gällande budgetram starta ett Arctic C i Kiruna, utlokaliserat från K 4 i Arvidsjaur.

Regional närvaro och integrerad verksamhet

I motion 2000/01:Fö325 anser *Moderata samlingspartiet (m kommitté)* att Gotlands roll som militäroperativ plattform bör säkerställas. Det handlar också om att snabbt kunna säkerställa såväl erforderlig luftoperativ förmåga som marin närvaro vid hotande utvecklingar. Handlingsfrihet bör därför skapas för att kunna basera fartygsenheter i Fårösundsbasängen.

I norra Sverige är gränsen i öst och nordöst av avgörande betydelse för utformningen av försvaret. Flyktingströmmar, men också militär aktivitet i anslutning till baserna på Kolahalvön, utgör säkerhetspolitiska utmaningar. Därför är kontinuerlig militär närvaro med markförband i den allra nordligaste delen av Sverige nödvändig. Det är angeläget med regional närvaro med allsidiga förband (yrkande 1).

Förmågan till väpnad strid och vikten av att kunna uppträda integrerat med olika stridskrafter utgör grunden för utvecklingen av Försvarsmakten. Det är väsentligt i modern krigföring att kunna uppträda integrerat och samordnat med utnyttjande av alla stridskrafter. Kompetensen till samordnad strid är avgörande för hur väl Försvarsmaktens uppgifter skall kunna lösas t.ex. vid en fredsframtvängande operation. Strävan skall vara att ge bättre samövning och ökad förståelse över truppslags- och försvarsgrensgränser där det är möjligt genom en samordning i garnison.

Den nya insatsorganisationen bör därför kompletteras med en stabil kompetensorganisation. För att bibehålla och vidareutveckla kompetensen bör regionala kompetenscentrum upprättas och utvecklas i framtiden.

En ökad samordning inom ramen för försvarsgrensförband – men också försvarsmaktsförband – bör således eftersträvas. De orter till vilka Försvarsmaktens verksamhet är lokaliserad bör omfatta all verksamhet som erfordras för att organisera taktiskt självständiga förband. Befintliga resurser inom respektive region skall utnyttjas så kostnadseffektivt som möjligt. Därigenom skapas ett antal hållbara centrum med hög kvalitet där mångfalden frodas i unika, kreativa och integrerade miljöer. Därmed ges också Försvarsmakten möjligheter att organisera utbildningen på effektivast möjliga sätt (yrkande 2).

Utskottets överväganden

Västkusten

Utskottets förslag i korthet

Det bör ankomma på regeringen och Försvarsmakten att närmare besluta om var Försvarsmaktens helikopterbestånd skall vara baserat såväl vad gäller antalet, som typ av helikopter. Utskottet anser att det således ankommer på ansvariga myndigheter, inte på riksdagen, att besluta om var enskilda helikoptrar skall baseras för att kunna uppfylla kraven på beredskap, m.m. Det bör inte vara en permanent basering av fartygsförband i Göteborg. Riksdagen bör inte närmare föreskriva hur den samverkan mellan olika statliga och kommunala instanser inom räddningstjänstarbetet bör ordnas i västra Sverige.

Motioner

Kristdemokraterna anser i motion 2000/01:Fö208 yrkande 1 att ett helikopterförband skall baseras permanent på Säve även efter år 2003. I yrkande 2 föreslår *Kristdemokraterna* att även en begränsad och permanent basering av fartygsförband bör ske i Göteborg.

I motion 2000/01:Fö313 av *Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m)* framhålls att enbart en räddningshelikopter på Säve räcker inte för att uppfylla den politiska viljan om att bevara förbandet på Säve intakt. Ett helikopterförband på Säve är nödvändigt.

I motion 2000/01:Fö319 av *Inger René m.fl. (m)* betonas vikten av en permanent basering av allsidiga marina förband i Göteborgsområdet (yrkande 1). Vidare betonas vikten av helikopterdivisionen på Säve (yrkande 2). Samverkan mellan polisen, sjukvården och försvaret bör byggas ut i Västra Götaland (yrkande 3). Avtal bör slutas mellan Försvarsmakten och civila sjukhus om att läkare bör ingå som ordinarie besättningsmän (yrkande 4). Genom en permanent basering i Göteborgsområdet kan de marina förbanden även delta i internationella övningar (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har under förra riksmötet (1999/00:FöU2) behandlat motioner som föreslog en *permanent basering av helikoptrar på Säve*. Dessa motioner avslögs av riksdagen med följande motivering:

Utskottet anser som framförts i tidigare sammanhang att Försvarsmaktens helikoptrar har mycket viktiga såväl militära som civila uppgifter och utgår från att dessa tillgodoses i den nya organisationen. Utskottet anser vidare att omsättningen av gamla helikoptrar och anskaffningen av nya *inte* innebär att tidpunkten 2003 nu behöver preciseras som en bortre gräns

vad avser helikoptrar för Försvarsmaktens eget behov på Säve. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad regeringen har anfört om den framtida reducerade organisationen för helikopterförbanden inom ramen för ett i stort halverat antal helikoptrar, varför således riksdagen bör godkänna regeringens förslag att lägga ned Norrlands helikopterbataljon i Boden och Göta helikopterbataljon i Ronneby.

Utskottet anser inte att riksdagens beslut i denna fråga bör omprövas. Någon ytterligare precisering från riksdagens sida av vilken verksamhet som bör bedrivas på Säve efter år 2003 behövs inte enligt utskottets mening. Det bör ankomma på regeringen och Försvarsmakten att närmare besluta om var Försvarsmaktens helikopterbestånd – inom ramen för den organisationsstruktur som riksdagen beslutat – skall vara baserat såväl vad gäller antalet, som typ av helikopter. Utskottet anser – i likhet med vad som framhölls under förra riksmötet – att det således ankommer på ansvariga myndigheter, inte på riksdagen, att besluta om var enskilda helikoptrar skall baseras för att kunna uppfylla kraven på beredskap, m.m.

Genom en återkommande övningsverksamhet i området bedömer utskottet att Försvarsmakten kommer att upprätthålla erforderlig kunskap om förhållandena i västerhavet även för de sjöoperativt utrustade helikoptrarna och kunna samverka med de marina förbanden i övrigt på västkusten, utan att dessa är permanent baserade på Säve. Enligt vad utskottet erfarit avser Försvarsmakten att på sikt basera ett antal *flygräddningshelikoptrar* på Säve. Därmed kommer motionärernas önskemål i visst avseende att tillgodoses. När det gäller behovet av övningar med helikoptrar i västerhavet för att kunna delta i internationellt, noterar utskottet att inga helikopterförband för närvarande har anmälts av regeringen till något internationellt styrkeregister. Det finns således inte av det skälet något behov att ha en permanent basering av vissa helikoptertyper just på Säve.

Beträffande förslaget om en begränsad men *permanent basering av fartygsförband i Göteborg* behandlade utskottet även detta under förra riksmötet varvid utskottet anförde (1999/2000:FöU2):

Utskottet delar regeringens bedömning att det enligt den övergripande dimensioneringen bör finnas två likvärdiga baser för sjöstridskrafterna och att det därutöver bör finnas baseringsmöjligheter på ytterligare en plats. Utskottet delar regeringens bedömning att baserna i Haninge och Karlskrona ur infrastrukturell synvinkel långsiktigt har de bästa förutsättningarna och därför bör behållas.

Riksdagen har beslutat att Försvarsmaktens huvudbaser för sjöstridskrafterna skall vara lokaliserade i Haninge och Karlskrona. Om ytterligare en bas för fartygsförband upprättas – även om den är av förhållandevis begränsad omfattning – medför det en organisationsstruktur som blir mindre rationell och kostnadseffektiv än den nu beslutade. Utskottet förutsätter att Försvarsmaktens sjöstridskrafter genom en återkommande övningsverksamhet i västerha-

vet, genom såväl nationella som internationella övningar, upprätthåller erforderlig kunskap om förhållandena längs västkusten.

I några motioner aktualiseras *behovet av räddningshelikoptrar samt betydelsen av samverkan med andra* statliga och kommunala organ. Motioner med liknande förslag fick en omfattande behandling av utskottet i betänkande 1999/2000:FöU2 Det nya försvaret. Utskottet anförde därvid följande:

Utskottet uttalade sig senast om Försvarmaktens stöd till samhället med helikoptrar i samband med behandlingen av budgetpropositionen hösten 1977 (bet. 1997/98:FöU1, s. 70–72). Utskottet förutsatte då att medverkan i räddningstjänst även i framtiden skulle vara en viktig uppgift för Försvarmaktens helikoptrar. Samhällets möjligheter att utnyttja de militära helikopterresurserna i fred borde inte försämrats. Samverkan med berörda civila myndigheter borde utvecklas. Utskottet anförde vidare att det ankommer på ansvariga myndigheter, inte på riksdagen, att besluta om var enskilda helikoptrar skall baseras för att kunna uppfylla kraven på beredskap m.m.

Enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) ansvarar Sjöfartsverket för sjöräddningstjänsten (27 §) och Luftfartsverket för flygräddningstjänsten (26 §). Enligt samma lag (6 §) är respektive kommun ansvarig för räddningstjänsten inom kommunen. Polisen har särskilda uppgifter inom fjällräddningen (25 §). Det ankommer på dessa myndigheter att organisera respektive räddningstjänst.

Försvarmakten har inget ansvar för räddningstjänst utöver den räddning som direkt hör ihop med försvarsverksamheten. Försvarmakten förfogar emellertid över i flera fall unika resurser som samhället i övrigt inte normalt disponerar. Dessa resurser kan med stor fördel användas vid samhällets räddningstjänst och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Det ankommer på den för räddningstjänsten ansvariga myndigheten att teckna avtal med Försvarmakten om resurser och beredskap för insatser. Sjöfartsverket har sedan juni 1998 avtal med Försvarmakten om helikoptrar i beredskap på fem orter i landet. Inom ramen för det tecknade avtalet avgör den räddningstjänstansvariga myndigheten vilken kompetens som skall finnas ombord på helikoptrarna.

Sjukvårdshuvudmännen ansvarar enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) för transport av sjuka och skadade. Det ankommer på sjukvårdshuvudmannen att organisera sjuktransporterna, t.ex. att teckna avtal med privat helikopterföretag eller med Försvarmakten om helikoptertransporter. Västerbottens läns landsting har ett sådant avtal med Försvarmakten. Enligt vad utskottet erfarit har Försvarmaktens regeringens uppdrag att försöka få till stånd ytterligare sådana avtal. Sjukvårdshuvudmannen bestämmer vilken medicinsk kompetens som skall finnas med i helikoptrarna.

När det gäller Försvarmaktens samverkan med sjukvården och annan icke statlig verksamhet behöver också konkurrenslagens (1993:20) bestämmelser beaktas.

Genom systemet med s.k. nödhelikopter, som regleras i förordningen (1986:1111) om militär medverkan i civil verksamhet, kan en sjukvårdshuvudman i vissa situationer begära hjälp med transport med Försvarmaktens helikoptrar. Som framgått i det föregående avser regeringen att se över denna förordning.

När det gäller räddningsberedskap med helikopter för Försvarmaktens eget behov, i huvudsak flygräddning, har utskottet erfarit att sådan beredskap upprätthålls inom ramen för ordinarie verksamhet på flertalet platser

där flygtjänst bedrivs. Under den tid då räddningsberedskap upprätthålls med en helikopter från Försvarmakten kan den även utnyttjas för annan räddningstjänst, t.ex. sjöräddning. Insats påkallas och leds då från den för sjö- och flygräddning gemensamma ledningscentralen (MARCC) inom ramen för räddningstjänstlagen. Räddningsinsatsen leds således inte av helikopterförbandsledningen.

Utskottet har vidare erfarit att Försvarmakten under icke flygövningstid normalt inte har någon beredskap för räddningstjänst om inte avtal slutits härom med annan myndighet. Räddningshelikoptrar med hög startberedskap finns förutom i Sverige också i Norge (Oslo) och Danmark (Aalborg, Skydstrup och Vaerlöse). Tillsammans med de svenska helikopterarna innebär detta en god täckning med räddningshelikoptrar i Skagerrak och Kattegatt samt längs den svenska västkusten.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det finns och kommer att finnas en yttäckande beredskap som står till samhällets förfogande för olika typer av räddningsuppdrag. Även i framtiden kommer helikopterresurser, vilket även regeringen framhållit i propositionen, att vara baserade på skilda orter i landet, t.ex. i Göteborg (Säve), Ronneby (Kallinge) och Boden.

Liksom vid utskottets behandling av helikopterfrågan hösten 1997 vill utskottet understryka att de nu aktuella åtgärderna inom helikopterorganisationen följs upp. Om det skulle visa sig att resultatet, exempelvis beträffande räddningsberedskapen, inte blir det avsedda, förutsätter utskottet att regeringen återkommer till riksdagen i frågan.

Som tidigare anförts har utskottet erfarit att Försvarmakten även efter år 2003 avser att basera ett antal flygräddningshelikoptrar på Säve bl.a. för att kunna upprätthålla nödvändig flygräddningstjänst. Tillsammans med helikoptrarna i Danmark och Norge medför detta en god täckning med räddningshelikoptrar i Skagerrak och Kattegatt samt längs den svenska västkusten. En beredskap med räddningshelikoptrar kommer sålunda finnas även framgent i denna del av landet. Utskottet delar motionärernas syn på behovet av en god samverkan i räddningstjänstarbetet mellan statliga och kommunala organ. Det ankommer emellertid på respektive ansvarig myndighet att ta de initiativ som behövs. Riksdagen bör inte närmare föreskriva hur den samverkan bör ordnas i västra Sverige. Mot bakgrund av vad utskottet här anför, och med instämmande i utskottets överväganden under förra riksmötet i frågorna i betänkande 1999/2000:FöU2 Det nya försvaret, anser utskottet att motionerna 2000/01:Fö208 (kd) yrkandena 9 och 10, 2000/01:Fö313 (m) och 2000/01:Fö319 (m) bör avslås.

Stockholm

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte ta initiativ till en utredning syftande till att utlokalisera Försvarmaktens verksamhet i Stockholm till förorterna.

Motionen

I motion 2000/01:Fö316 av *Lars Ångström (m)* anføres att en utredning bör ges i uppdrag att snabbt se över vilka av Försvarsmaktens verksamheter inne i Stockholm som kan utlokaliseras till Stockholms förorter. Så många som möjligt av Försvarsmaktens centralt belägna fastigheter i Stockholm bör i stället säljas till bostadsföretag med syftet att skapa så många ungdomsbostäder som möjligt (yrkande 1).

Trots tidigare riksdagsbeslut om att till exempel avveckla K 1 på Norrmalm i centrala Stockholm så har beslutet inte verkställts. Försvarsmakten bör omgående se till att verkställa tidigare riksdagsbeslut om att avveckla K 1 på det attraktiva Norrmalm i Stockholms innerstad (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar inte motionärens uppfattning om att riksdagen bör ta initiativ till en utredning syftande till att utlokalisera Försvarsmaktens verksamhet i Stockholm till dess förort. Utskottet bedömer att den nuvarande lokaliseringen av Försvarsmaktens högkvarter är ändamålsenlig. En flyttning av högkvarteret medför fördyringar som inte ger försvarseffekt, samt medför sannolikt även ett behov av nyinvesteringar. De fastigheter som hyrs av Försvarsmakten ägs av Vasakronan AB eller Fortifikationsverket. Markanvändningen beslutas av Stockholms stad. En alternativanvändning av marken t.ex. för bostadsändamål är således inte en fråga för riksdagen att ta ställning till. När det gäller kasernområdet vid Lidingövägen (f.d. Livgardets dragoners kasern) bedömer utskottet att denna behövs även för förläggning av förband t.ex. av beredskapskäl eller i samband med statsceremoniell verksamhet. Utskottet avstyrker sålunda motionen.

Älvdalen

Utskottets förslag i korthet

Om det finns praktiska förutsättningar att låta främmande militära förband, t.ex. från Norge, öva på Älvdalens skjutfält – utöver det behov av skjutfältet som Försvarsmakten har – bör regeringen och Försvarsmakten bedöma.

Motionen

I motion 2000/01:Fö311 av *Runar Patriksson (fp)* framhålls att till Älvdalens skjutfält, 53 000 ha i Dalarna, bör en stor del av övningsverksamheten förläggas. I Älvdalen finns allt både i väderhänseende och kuperad terräng. Stora avstånd för skjutning med långdistansvapen finns inom Älvdalens skjutfält, och terrängträning med motorfordon går perfekt och utan problem. Förläggningar och andra byggnationer (kontor, garage m.m.) är i gott skick. EU:s nya styrkor behöver samövas och här borde Älvdalen vara ett bra övningsområde

i Sverige. Norge med behov av ett nytt övningsfält borde erbjudas möjligheter att använda Älvdalens skjutfält.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärens uppfattning om den stora betydelse och de gynnsamma förutsättningar till övningar och skarpskjutningar som finns på Älvdalens skjutfält. Det torde finnas få platser i Europa som har liknande förutsättningar. Utskottet har inget att invända mot att t.ex. Älvdalens skjutfält får disponeras för den verksamhet som motionären ger exempel på.

Regeringen har möjlighet att utan riksdagens närmare hörande besluta om tillstånd till främmande makt att t.ex. bedriva materielförsök eller övningar på svenskt territorium. Något särskilt beslut av riksdagen behövs sålunda inte för att den verksamhet som tas upp i motionen skall komma till stånd. Om det finns praktiska förutsättningar att låta främmande förband, t.ex. från Norge, öva på Älvdalens skjutfält – utöver det behov av skjutfältet som Försvarsmakten har – kan utskottet inte bedöma. Den bedömningen bör regeringen och Försvarsmakten göra. Av det skälet bör motionen inte bifallas av riksdagen.

Eksjö

Utskottets förslag i korthet

Utskottet är inte berett att ta ställning till om verksamheten vid SWEDEC i Eksjö bör utvecklas på det sätt som föreslås av motionärerna. Regeringen får pröva frågan och vid behov återkomma till riksdagen.

Motionen

I motion 2000/01:Fö330 av *Carina Hägg och Martin Nilsson (s)* anförts att Eksjö och Nässjö kommuner samt Länsstyrelsen i Jönköpings län har samverkat och i samråd med SWEDEC tagit initiativ till att undersöka vilka synergier som kan tänkas uppstå med anledning av SWEDEC:s etablering i Eksjö. En rapport ”Minröjningscentrum i Eksjö, Nationella och internationella synergier” har tagits fram och överlämnats till regeringen. Regeringen bör nu tydliggöra hur ett vidgat kompetensansvar för minröjning och dess humanitära konsekvenser skall utvecklas i Eksjö.

Utskottets ställningstagande

I Sveriges internationella engagemang för att bidra till fred och säkerhet ingår förmågan att kunna röja land- och sjöminor som en viktig del. Denna förmåga har varit efterfrågad, och svensk personal har vid flera olika tillfällen utomlands deltagit i eller självständigt genomfört minröjningsinsatser. Utskottet har tidigare med tillfredsställelse noterat att Sverige under senare år höjt sin profil när det gäller minröjning. Totalförsvarets ammunitions- och minröj-

ningscentrum (SWEDEC) har inrättats i Eksjö och där pågår materiel- och metodutveckling. Förmågan till minröjning prioriteras högt, liksom samverkan med andra länder härom, och betydande medel satsas årligen inom detta område. Utskottet ser därför för närvarande inte något behov av en ytterligare ambitionshöjning utifrån rent försvarspolitiska motiv. Utskottet är således inte berett att ta ställning till om verksamheten i Eksjö bör utvecklas på det sätt som den rapport vilken återopas av motionärerna och som lämnats till regeringen. Regeringen får pröva detta och vid behov återkomma till riksdagen. Utskottet avstyrker därför motionen.

Kiruna

Utskottets förslag i korthet

Utskottet utesluter inte att Lapplandsjägargruppen (G 66) – liksom andra militärdistriktsenheter – kan få en roll om utbildningen för hemvärnets behov behöver utökas. Utskottet anser att riksdagen bör avvakta regeringens redovisning om de s.k. nationella skyddsstyrkorna – varav hemvärdet utgör huvuddelen – och deras utbildningsbehov.

Motioner

I motion 2000/01:Fö321 av *Siv Holma och Stig Eriksson (v)* erinras om att Lapplands jägarregemente (I 22) i Kiruna har lagts ner. En av konsekvenserna av nedläggningarna är att hemvärdet får nya uppgifter. Medelåldern inom hemvärnets Kirunabataljon är över 50 år och det finns därför akuta behov att nyrekrytera. Detta skulle kunna ske genom att en ny grundutbildning i Kiruna inrättades. Det behöver därför inrättas en ny grundutbildning i Kiruna för att trygga hemvärnets behov av nyrekrytering av personal i den nya försvarsorganisationen. Utbildningen skulle möjliggöra för Försvarsmakten att behålla den ovärderliga kompetens som finns inom området arktisk utbildning, alpin- och ödemarksutbildning.

I motion 2000/01:Fö332 av *Kenth Skårvik (fp)* påpekas att beslutet att lägga ner I 22 i Kiruna innebar att en stor del av landets nordligaste delar blev utan försvarsnärvaro, vilket får anses olämpligt inte minst ur folkförankringssynpunkt, men framför allt ur försvarssynpunkt. Jägarutbildningens status i Kiruna har ju oomtvistat, varit mycket bra och populär. Närheten till Barentsregionen med sina speciella bekymmer kan ju vålla problem med snabba behov av militärt ingripande och är ett starkt argument. Motionären anser att en utredning snarast bör göras med inriktningen att inom gällande budgetram starta ett Arctic C i Kiruna, utlokaliserat från K 4 i Arvidsjaur.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har beslutat att lägga ned bl.a. Lapplands jägarregemente (I 22) i Kiruna. Utskottet delar motionärens syn på behovet av en god rekrytering till

Hemvärnet, inte minst av unga hemvärnsmän och -befäl. Hemvärnet har stor betydelse eftersom det utgör huvuddelen av markstridskrafterna och har förmåga att verka inom en rad olika konfliktnivåer. Genom hemvärnet kan delar av markstridskrafterna ingripa med militära förband mot olika hot utan att behöva t.ex. mobilisera andra krigsförband. Det är därför angeläget att pröva en rad olika åtgärder som leder till att hemvärnets rekrytering främjas och dess numerär upprätthålls.

Inom Försvarsmakten bereds för närvarande frågan om de s.k. nationella skyddsstyrkornas utformning, utrustning och utbildning. Riksdagen har begärt att regeringen skall återkomma till riksdagen med en redovisning. Enligt vad utskottet inhämtat har en utredning inom Försvarsmakten föreslagit att korttidsutbildningen för främst hemvärnets behov utvidgas avsevärt för att upprätthålla hemvärnets numerär. Utskottet utesluter inte att t.ex. militärdistriktsgruppen i Kiruna, *Lapplandsjägargruppen* – liksom andra militärdistriktsenheter – kan få en roll i det sammanhanget. Utskottet anser emellertid att riksdagen bör avvakta regeringens redovisning om de s.k. nationella skyddsstyrkorna – varav hemvärnet utgör huvuddelen – och deras utbildningsbehov. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Regional närvaro och integrerad verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Med den organisationsstruktur som är fastlagd och den utbildningsvolym som verksamheten för närvarande omfattar – främst inom markstridskrafterna – finns inga realistiska förutsättningar att åstadkomma det som eftersträvas i motionen.

Motionen

Moderata samlingspartiet (m kommitté) anser i motion 2000/01:Fö325 att Gotlands roll som militäroperativ plattform bör säkerställas. Det handlar om att snabbt kunna säkerställa såväl erforderlig luftoperativ förmåga som marin närvaro vid hotande utvecklingar. Handlingsfrihet bör därför skapas för att kunna basera fartygsenheter i Fårösundsbasängen.

I norra Sverige är gränsen i öst och nordöst av avgörande betydelse för utformningen av försvaret. Flyktingströmmar, men också militär aktivitet i anslutning till baserna på Kolahalvön, utgör säkerhetspolitiska utmaningar. Därför är kontinuerlig militär närvaro med markförband i den allra nordligaste delen av Sverige nödvändig. Det är angeläget med regional närvaro med allsidiga förband (yrkande 1).

Förmågan till väpnad strid och vikten av att kunna uppträda integrerat med olika stridskrafter utgör grunden för utvecklingen av Försvarsmakten. Det är väsentligt i modern krigföring att kunna uppträda integrerat och samordnat med utnyttjande av alla stridskrafter. Strävan skall vara att ge bättre samöv-

ning och ökad förståelse över truppslags- och försvarsgrensgränser där det är möjligt genom en samordning i garnison.

För att bibehålla och vidareutveckla kompetensen bör regionala kompetenscentrum upprättas och utvecklas i framtiden. De orter till vilka Försvarsmaktens verksamhet är lokaliserad bör omfatta all verksamhet som erfordras för att organisera taktiskt självständiga förband. Därigenom skapas ett antal hållbara centrum med hög kvalitet där mångfalden frodas i unika, kreativa och integrerade miljöer. Därmed ges också Försvarsmakten möjligheter att organisera utbildningen på effektivast möjliga sätt (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Genom riksdagens beslut (bet. 1999/2000:FöU2) i mars år 2000 lades Försvarsmaktens organisation i fred och krig fast. Beslutet håller på att förverkligas. Förutsättningarna för att upprätthålla en regional närvaro med allsidiga förband är begränsade. Inom markstridskrafterna är utbildningen inom vissa truppslag koncentrerad till *ett* fredsförband. Under stor del av utbildningstiden bedrivs verksamheten på låg taktisk nivå i direkt anslutning till regementena. Ingen – eller en mycket ringa – repetitionsutbildning kommer att genomföras. Inom marinstridskrafterna råder i stort motsvarande förhållanden. Endast i samband med de större slutövningarna kan utbildning bedrivas i allsidiga förband och då endast inom *ett* regionalt område. Med den organisationsstruktur som är fastlagd och den utbildningsvolym som för närvarande verksamheten omfattar – främst inom markstridskrafterna – finns inga realistiska förutsättningar att åstadkomma det som eftersträvas i motionen beträffande *regional närvaro och en integrerad verksamhet*. Motionen bör därför avslås.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Västkusten (punkt 1) (kd)

av Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Fö208 yrkan-
dena 9 och 10 samt avslår motionerna 2000/01:Fö313 och 2000/01:Fö319.

Ställningstagande

Helikopterförband på västkusten

Kristdemokraterna krävde inför grundorganisationsbeslutet år 2000 en fortsatt permanent helikopterenhet på Säve. Utskottets beslut i betänkande 1999/2000:FöU2 Det nya försvaret innebar enligt Kristdemokraterna att det även efter år 2003 skulle finnas ett permanent helikopterförband baserat på Säve för sjöoperativ marin samverkan och för att tillgodose samhällets behov av mångsidigt användbara helikoptrar för olika räddningsinsatser.

Vi upprepade därför vårt krav i den budgetmotion som nu behandlas. Utskottsmajoriteten har dock funnit att denna fråga ej bör omprövas. Kristdemokraterna anser i motsats till utskottsmajoriteten att den sjöoperativa kompetensen i saltvatten genom beslutet kommer att nedgå.

Helikopterenheter behövs för att stödja stridskrafterna och deras styrka är god rörlighet och förmåga att samverka bl.a. med sjöstridskrafter. Eftersom deras förmåga att verka i olika insatsgrupper skall öka måste bl.a. ubåtsjaktförmågan i saltvatten upprätthållas, vilket är den miljö som besättningarna måste tränas i för att kunna delta internationellt. Alla internationella hav utanför Östersjön är salta och om vi skall ha internationell kompetens måste övningar och utbildning ske i saltvattenförhållanden. Många Nato- och PFF-länders övningsmönster erbjuder goda möjligheter till kostnadseffektiva samövningar i västerhavet. Att ha tränad personal med därtill anpassad utrustning har ett stort värde när incidenter inträffar.

Kristdemokraterna anser att ett helikopterförband permanent skall baseras på Säve även efter år 2003. Ett väl fungerande räddningssamarbete (SCAN-SAR) i Skagerrak och Kattegatt med danska och norska helikopterförband samt ett alltmer fördjupat försvarssamarbete med Nato i PFF-sammanhang

talat även för att Säve bör utvecklas till kompetenscentrum för internationell helikopterverksamhet. På så sätt tillvaratas den sjöoperativa helikopterkompetens som finns på västkusten och ger goda möjligheter till kompetensutveckling i samband med införskaffandet av nya tunga, kvalificerade helikoptrar. Samverkansförmågan mellan amfibieregementet (Amf4) i Göteborg och nästa generation ytstridsfartyg, korvett Visby, stärker insatsorganisationens slagkraft.

Fartygsförband på västkusten

Med hänsyn till Sveriges maritima beroende och de krav som redan i fred ställs på övervakning och kontroll för att markera svenska intressen (visa flaggan) i Östersjön och västerhavet, bör den marina förbandsvolymen och beredskapen upprätthållas på en nivå som säkerställer tidiga insatser i västerhavet med ytstridsfartyg.

Ur rekryteringssynpunkt och för att bevara och utveckla kompetens samt för att ge en balanserad fördelning av den svenska flottan längs vår långa kuststräcka vidhåller Kristdemokraterna sitt krav att en begränsad och permanent basering av fartygsförband bör ske i Göteborg.

Utskottsmajoriteten förutsätter att en återkommande övningsverksamhet kommer att upprätthålla erforderlig kunskap i de förhållanden som råder i västerhavet. Kristdemokraterna ställer sig tveksamma till att detta kan ske i tillräcklig omfattning genom att låta fartyg och besättningar pendla mellan Göteborg och Karlskrona.

Riksdagen har beslutat att alla operativa insatsförband i princip skall kunna användas för internationell verksamhet. Marinstridskrafterna skall ges ökad förmåga till samverkan vid internationella insatser i vårt närområde. Detta är nödvändigt för att vi skall kunna få en modern försvarsmakt som är interoperabel med andra länders. Delar av sjöstridskrafterna har redan i dag sådan interoperabilitet så att de med begränsade kompletteringar kan utnyttjas. Den för marinen nya internationella inriktningen medför ett behov av att öva i havsmiljö med dess förhållanden av sjöhävning, saltvatten och strömmar.

En permanent basering av två kustkorvetter i Göteborg skulle ge det marina taktiska konceptet bättre förutsättningar att utvecklas. Tolv ytstridsfartyg baserade i Östersjön och noll fartyg baserade i västerhavet är en alltför kraftig slagsida! Kompetensen i saltvattenförhållanden måste säkerställas. På västkusten bör därför finnas en plattform när det gäller att bygga upp den nya insatsorganisationen.

Marina förband samövar redan i dag inom ramen för PFF i stor utsträckning i västerhavet, vilket gör att Göteborgsbaserade fartygsförband har nära till internationella övningar. Detta är särskilt viktigt inför ett framtida svenskt deltagande i internationella insatser. Det bilaterala avtalet med Norge i syfte att öka interoperabiliteten med Nato genom samövningar talar också för permanent "utbildningshamn" baserad på västkusten.

2. Kiruna (punkt 5) (fp)

av Runar Patriksson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Fö332 och avslår motion 2000/01:Fö321.

Ställningstagande

Beslutet att lägga ner I 22 i Kiruna innebar att en stor del av landets nordligaste delar blev utan försvarsnärvaro, vilket får anses olämpligt inte minst ur folkförankringssynpunkt, men framför allt ur försvarssynpunkt. Jägarutbildningens status i Kiruna har ju varit oomtvistad, som mycket bra och populär. Närheten till Barentsregionen med sina speciella bekymmer kan ju vålla problem med snabba behov av militärt ingripande och är ett starkt argument. Folkpartiet anser att en utredning snarast bör göras med inriktningen att i inom gällande budgetram starta ett Arctic C i Kiruna, med militärdistriktsgruppen *Lapplandsjägargruppen* (G 66) som organisatoriskt ansvarig.

3. Regional närvaro och integrerad verksamhet (punkt 6) (m)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Björn Leivik (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Fö325 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Den geopolitiska situationen för Norden har förändrats. Från att ha varit en skiljelinje mellan öst och väst har den blivit en triangel med centrum i Östersjön. Östersjön är den enda plats där Sverige gränsar till områden där säkerhetspolitisk och ekonomisk instabilitet råder. En militär närvaro redan före, kan många gånger förhindra att en till synes enkel kontrovers eskalerar. Det är därför nödvändigt med militär närvaro i alla regioner.

Förmågan att kunna uppträda integrerat med olika stridskrafter utgör grund för utvecklingen av den militära kompetensen såväl för förmågan till väpnad strid som vid internationella insatser. Grundorganisationen bör ges en tydlig inriktning mot en integrerad verksamhet för att möjliggöra en effektivare produktion som i sin tur svarar mot kraven på en bredare kompetensutveckling i befälskåren.

Därför är en större och mera spridd regional närvaro med allsidiga förband ur Försvarsmakten som bedriver integrerad verksamhet nödvändig för att upprätthålla erforderlig kompetens såväl för försvar av landet som vid internationella insatser.

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttrande. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Västkusten (punkt 1) (v)

av Berit Jóhannesson och Stig Sandström (båda v).

Beslutet som togs av riksdagen 2000 var följande: "Utskottet anser som framförs i tidigare sammanhang att Försvarmaktens helikoptrar har mycket viktiga såväl militära som civila uppgifter och utgår från att dessa tillgodoses i den nya organisationen. Utskottet anser vidare att omsättningen av gamla helikoptrar och anskaffningen av nya inte innebär att tidpunkten 2003 nu behöver preciseras som en borte gräns vad avser helikoptrar för Försvarmaktens eget behov på Säve."

Detta gav riksdagen regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser att helikopterverksamheten på Säve, i enlighet med riksdagsbeslutet, vad avser Försvarmaktens eget behov, skall finnas kvar efter 2003. Således inte bara, även om detta är oerhört viktigt, för att tillgodose samhälliga behov av allsidigt användbara helikoptrar för räddningsinsatser utan också helikopterresurser för sjöoperativ marin samverkan.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

I detta betänkande behandlar utskottet nedan uppräknade motioner i vilka föreslås att riksdagen fattar följande beslut.

2000/01:Fö208 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett permanent helikopterförband på Säve även efter 2003.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en permanent och begränsad basering av fartygsförband på västkusten.

2000/01:Fö311 av Runar Patriksson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Älvdalens skjutfält.

2000/01:Fö313 av Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att helikopterdivisionen på Säve skall bevaras intakt.

2000/01:Fö316 av Lars Ångström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en utredning bör göras för att se vilka av Försvarsmaktens verksamheter som kan förflyttas utanför centrala Stockholm för att bereda plats för ungdomsbostäder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Försvarsmakten omgående verkställer tidigare riksdagsbeslut om att avveckla verksamheten vid K 1 i centrala Stockholm.

2000/01:Fö319 av Inger René m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marin närvaro på västkusten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om helikopterdivisionen på Säve.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan mellan polisen, sjukvården och försvaret.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avtal bör skrivas mellan militära helikopterförband och civila sjukhus om läkarnärvaro.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de marina förbandens internationella verksamhet.

2000/01:Fö321 av Siv Holma och Stig Eriksson (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att inrätta en ny grundutbildning i Kiruna för att trygga hemvärnets behov av nyrekrytering av personal i den nya försvarsorganisationen.

2000/01:Fö325 av Henrik Landerholm m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regional närvaro med allsidiga förband ur Försvarsmakten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om integrerad verksamhet.

2000/01:Fö330 av Carina Hägg och Martin Nilsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vidgat kompetensansvar för minröjning och dess humanitära konsekvenser i Eksjö.

2000/01:Fö332 av Kenth Skårvik (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten att starta ett Arctic C i Kiruna som en utlokaliserad del av K 4.